

RUG: Engelstalige tentamens

Op het forum van Fok.nl (9/5/2012) werd de volgende casus in discussie gebracht.¹ Een Nederlandstalige student volgt een programmaonderdeel van een Engelstalige masteropleiding aan de RU Groningen. In het onderwijs wordt dus het Engels als voertaal gehanteerd en ook de (open) vragen van het schriftelijke tentamen zijn in het Engels geformuleerd. De betrokken student beantwoordt de vragen in het Nederlands, en de docent weigert vervolgens het tentamen van deze student na te kijken. De student vindt dat onredelijk, te meer daar de (Nederlandstalige) docent de colleges soms in het Nederlands gaf, nadat hij zich ervan vergewist had dat er die dag geen buitenlandse studenten aanwezig waren.

Het lijkt op de Nijmeegse casus die ik eerder behandeld heb, waar een studente van een internationale MBA-opleiding geen toestemming kreeg haar onderzoekscriptie in de Nederlandse taal in te leveren, terwijl haar Nederlandse opdrachtgever een Nederlandstalige rapportage eiste.² Het enige verschil met de Groningse casus is dat die opleiding een internationaal karakter had en dat men eventueel staande zou kunnen houden dat de scripties binnen die opleiding zowel voor Nederlandse als voor buitenlandse studenten toegankelijk moeten zijn. Dat argument gaat niet op voor schriftelijke tentamens. Voor de Groningse casus zijn de volgende regels van belang:

Wet Hoger Onderwijs (WHW):³ Artikel 7.2. Taal

Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. In afwijking van de eerste volzin kan een andere taal worden gebezigd: (...) *c.* indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het instellingsbestuur vastgestelde gedragscode.

Gedragscode Voertalen (Rijksuniversiteit Groningen)⁴

Artikel 1. De voertaal van het onderwijs en van de examens is het Nederlands, tenzij: (...) *c.* het om curriculumonderdelen gaat waarvoor de kennis van een andere taal onmisbaar is (art. 7.2 sub c WHW); [of] *d.* het als onderdeel van de vaardigheid in het vakgebied van de opleiding onmisbaar is om ook curriculumonderdelen in een andere taal te geven (art. 7.2 sub c WHW).

Artikel 2. In afwijking van het bepaalde in artikel 1 kan het onderwijs in het Engels worden gegeven indien zich daarvoor tenminste een Engelssprekende buitenlander aanmeldt die te kennen geeft de Nederlandse taal niet te beheersen (art. 7.2 sub c WHW). De student dient uiterlijk een maand voor de aanvang van de daadwerkelijke verzorging van het vak aan te geven dat hij het vak in het Engels wil volgen. De examens worden ter keuze aan de student in het Nederlands dan wel in het Engels afgenomen, tenzij uit de wijze van examinering of uit de omstandigheden waaronder de examinering plaatsvindt, naar het oordeel van de examencommissie noodzakelijkerwijs voortvloeit dat de examinering geheel of overwegend in het Engels zal dienen te geschieden.

Artikel 3. a) De bevoegdheid om te besluiten tot het gebruik van een andere taal op de door art. 7.2 sub c WHW genoemde gronden ligt bij het faculteitsbestuur. **b)** Het faculteitsbestuur beslist daartoe, al dan niet op verzoek van de betrokken opleidingsdirecteur(en). **c)** Alvorens te besluiten tot het gebruik van een andere taal wint het faculteitsbestuur advies in bij de betrokken opleidingscommissie(s).

Artikel 4. a) In de OER en in de studiegids wordt vermeld in welke vakken het onderwijs *op grond van artikel 1* van deze Gedragscode geheel of gedeeltelijk in een andere taal dan het Nederlands wordt verzorgd, alsook ten aanzien van welke vakken het faculteitsbestuur *op grond van artikel 2* van deze Gedragscode kan besluiten dat ze in het Engels kunnen worden verzorgd en in welke taal het tentamen of examen wordt afgenomen. **b)** Het faculteitsbestuur is gehouden aan het besluit tot het gebruik van een andere taal voorwaarden te verbinden die de kwaliteit van het betreffende onderwijsonderdeel waarborgen, daaronder uitdrukkelijk begrepen de taalvaardigheid van de betrokken docenten.

De student uit deze casus zou de volgende checklist kunnen aflopen:

A. Algemene vragen:

A.1 Heeft de docent op het tentamenformulier vermeld dat de vragen in het Engels moeten worden beantwoord? Studenten aan een Nederlandse universiteit mogen ervan uitgaan dat ze de Nederlandse taal mogen hanteren, tenzij het tegendeel uitdrukkelijk vermeld is.

B. Vragen n.a.v. artikel 1 en 4:

B.1 Is in de OER (Onderwijs- en Examenregeling) en in de Studiegids vermeld dat het faculteitsbestuur *op grond van artikel 1 sub c of d* besloten heeft dat het tentamen van dit programmaonderdeel in het Engels wordt afgenomen en dat de tentamenvragen ook in het Engels moeten worden beantwoord? In dat geval spreekt het vanzelf dat de docent van alle tentamendeelnemers eist dat ze de tentamenvragen in het Engels beantwoorden.

B.2 Maar een andere vraag is of het faculteitsbestuur dit besluit *in redelijkheid* heeft kunnen nemen: kan het faculteitsbestuur aannemelijk maken dat Engelse taalbeheersing deel uitmaakt van de opleidingsdoe-

len, of de doelen van dit programmaonderdeel, en dat het diploma (c.q. tentamenbriefje) derhalve niet mag worden uitgereikt aan een student die de Engelse taal onvoldoende beheerst? Anders gezegd: weliswaar verbiedt de gedragscode dat het faculteitsbestuur Nederlandstalige studenten *onder valse voorwendselen* dwingt hun tentamenvragen in het Engels te beantwoorden, maar wordt daar ook de hand aan gehouden?

C. Vragen n.a.v. artikel 2 en 4:

C.1 Bij de interpretatie van artikel 4a treden problemen op. Wat betekent dat het faculteitsbestuur *kan besluiten* en wanneer zou het faculteitsbestuur dat besluit dan moeten nemen? In het hiernavolgende ga ik ervan uit dat hier moet worden gelezen: *heeft besloten dat ze in het Engels kunnen worden verzorgd en in welke taal het tentamen of examen wordt afgenomen*.

C.2 Is in de Onderwijs- en Examenregeling (OER) en de Studiegids vermeld of dit programmaonderdeel *krachtens artikel 2* geheel of gedeeltelijk in het Engels zal worden verzorgd indien een of meer Engelstalige buitenlanders zich als deelnemers hebben aangemeld? Uit de tekst van artikel 4a maken we op dat het faculteitsbestuur beslist of dit programmaonderdeel voor dit regiem in aanmerking komt. In principe mogen studenten in dat geval hun tentamen in het Nederlands afleggen, maar het faculteitsbestuur kan anders beslissen, op (bindend?) advies van de examencommissie (laatste volzin van artikel 2). Dat moet dan eveneens in de OER en de studiegids met betrekking tot dit programmaonderdeel vermeld worden.

C.3 Een student mag de tentamenvragen dus in het Nederlands beantwoorden, tenzij aan de volgende vier condities is voldaan: (a) in de OER is bepaald dat het programmaonderdeel ook voor Engelstalige buitenlanders openstaat; (b) in de OER is bepaald dat er, in geval van deelname door Engelstalige buitenlanders, *dwingende redenen* zijn om Engelstalige beantwoording van tentamenvragen te eisen; (c) de desbetreffende OER-bepaling is vastgesteld door het faculteitsbestuur, op (bindend?) advies van de examencommissie; en (d) er is empirisch vastgesteld dat in het lopende semester door Engelstalige buitenlanders aan deze cursus wordt deelgenomen.

D. Vragen n.a.v. artikel 2 en 4 (vervolg):

D.1 De vraag rijst dan: wat zijn dwingende redenen om Engelstalige beantwoording van tentamenvragen te eisen? In de Groningse gedragscode wordt gesteld: als uit de wijze van examinering of uit de omstandigheden waaronder de examinering plaatsvindt, *noodzakelijkerwijs* voortvloeit dat de examinering (...) in het Engels zal dienen te geschieden. Wat zouden we ons daarbij kunnen voorstellen?

- Gelijkheidsbeginsel: er mogen geen studenten worden voorgetrokken of achtergesteld. Dus: aan alle studenten moeten *dezelfde* (Engelstalige) vragen worden voorgelegd en in geval van multiple-choice moeten ook alle antwoordalternatieven in het Engels geformuleerd worden.
- Engelstalige beoordelaars: indien de tentamenprestaties door een Engelstalige eerste (of tweede) beoordelaar worden nagekeken, moet het tentamen in de Engelse taal worden afgelegd; naar analogie kan hetzelfde gelden als men gebruik maakt van *peer assessment*.⁵
- Engelstalig vakjargon: het is denkbaar dat men niet meer betrouwbaar kan beoordelen of de student de stof beheerst, als men hem of haar de vrijheid geeft om Engelstalig vakjargon naar eigen inzicht te vertalen in Nederlandse 'free text'.

D.2 Maar er zijn ook contra-indicaties: als de student niet in de gelegenheid wordt gesteld de tentamenvragen in zijn moedertaal te beantwoorden, kan men niet betrouwbaar vaststellen of hij (zij) de stof beheerst. Het is immers denkbaar dat een 'slecht' Engelstalig antwoord is voortgevloeid uit slechte beheersing van de Engelse taal. Ook kunnen Nederlandstalige studenten in tijdnood komen doordat ze moeite hebben hun antwoorden in de Engelse taal te formuleren. Evenzo loopt een beoordelaar die het Engels niet 100% beheerst, het risico dat hij (zij) goede Engelstalige antwoorden ten onrechte fout rekent.

Tot zover de papieren regels. Maar hoe zit het nu in de praktijk? Ik heb één willekeurige masteropleiding, *Economische Geografie*, bij de kop genomen. Een groot aantal programmaonderdelen wordt in het Engels gegeven, maar noch uit de OER noch uit de vakkencatalogus kan de student opmaken of de vragen van het schriftelijk tentamen in het Nederlands beantwoord mogen worden.⁶ Moeten we daaruit concluderen dat het Groningse College van Bestuur niet controleert of de Gedragscode Voertalen door de faculteitsbesturen wordt nageleefd, dat de waarborgen die de Gedragscode lijkt te geven, slechts een dode letter zijn, en dat de studenten dus zijn overgeleverd aan de willekeur van de docent? Of zie ik dat toch te somber in?

Wes Holleman

weblog onderwijs 25-6-2012

<http://www.onderwijsethiek.nl>

>>> eindnoten >>>

¹ <http://forum.fok.nl/topic/1814183/1/25> (9/5/2012)

² <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/radboud-engelstalige-mba-scripties> (15/4/2011)

³ http://www.st-ab.nl/wetten/0718_Wet_op_het_hoger_onderwijs_en_wetenschappelijk_onderzoek_WHW.htm

⁴ <http://www.rug.nl/Bureau/expertisecentra/abjz/producten/pdf/gedragscodeVoertalen.pdf>

⁵ De tekst van de Groningse gedragscode stamt uit 2002. Waarom is de gedragscode inmiddels niet uitgebreid met een artikel dat het faculteitsbestuur mag besluiten dat een programmaonderdeel in het Engels wordt verzorgd en het tentamen in het Engels wordt afgenomen op grond van het feit dat de docent-beoordelaar de Nederlandse taal onvoldoende machtig is? Artikel 7.2 WHW (lid c) geeft daar genoeg ruimte voor, tenzij men, a contrario redenerend, volhoudt dat uitsluitend een incidenteel gastcollege in het Engels mag worden gegeven (lid b).

⁶ <http://www.rug.nl/frw/onderwijs/studiegids/MasteropleidingenFRW20112012.pdf> (pp. 92-94);
<http://www.rug.nl/ocasys/frw/vak/showpos?opleiding=3535>